



Aram Hasan vluchtte als student uit zijn geboorteland Syrië. Hij werd opgeleid tot arts in Oekraïne en specialiseerde zich in Nederland in de psychiatrie. Nu werkt hij als trauma-expert bij Centrum '45 in Oegstgeest. Via zijn stichting Psychiaters zonder Grenzen biedt hij hulp aan getraumatiseerde mensen in Irak en Syrië.

Gast of vluchteling?

Afgelopen april was ik met collega's van onze stichting Psychiaters zonder Grenzen in de historische stad Diyarbakir in Oost-Turkije. De gemeente had ons uitgenodigd om bijscholing te geven aan hulpverleners in het vluchtelingenkamp aldaar, bevolkt door 4.000 jezidische vluchtelingen uit Sinjar.

Al de eerste dag van ons bezoek werd duidelijk dat de spanning onder de 32 vrijwilligers en professionele hulpverleners erg groot was. Politieke, religieuze, nationalistische en culturele factoren speelden een essentiële rol in de persoonlijke verhoudingen. Op de eerste dag van de cursus probeerden we vooral heel goed te luisteren. De hulpverleners hadden veel vragen en iedereen had weer een andere mening over de prioriteiten in het werk. Er bestond een grote kennisachterstand en er waren grote problemen bij het vinden van de juiste attitude ten opzichte van de getraumatiseerde vluchtelingen. Er speelden schuldgevoelens over mislukte interventies. Er was weinig onderlinge erkenning en constructieve samenwerking tussen de hulpverleners. Tegelijk had men vaak een al te positief beeld van het persoonlijk vermogen als hulpverlener. Als gevolg daarvan was het vaak niet mogelijk om conflicten of problemen realistisch te benaderen en te analyseren. De recente zelfmoord van een jong jezidisch meisje had geleid tot escalatie van de spanning tussen de hulpverleners.

Doorheen bijna alle verhalen liep als een rode draad echter nog een heel ander probleem. Er was duidelijk sprake van 'tegenoverdracht'. De hulpverleners deden hun uiterste best om het de vluchtelingen als 'gast' naar de zin te maken, maar zagen hen veel te weinig als getraumatiseerde vluchtelingen. Veel hulpverleners bleken zelf ook ernstig getraumatiseerd door eigen geweldservaringen of die van hun familie. Dit hing soms samen met hun Koerdische afkomst, de 'tweedegeneratieproblematiek'. Een aantal hulpverleners nam het de jezidi's bijvoorbeeld kwalijk dat zij hulp van Koerden weigerden en zich niet dankbaar naar hen opstelden. Zo waren onder de vluchtelingen ook artsen en verpleegkundigen die niet in staat waren vrijwillig hulp te bieden in het kamp, doordat zij zelf ernstig getraumatiseerd waren. Sommige hulpverleners meenden ten onrechte dat er sprake was van onwil. Dit alles leidde tot onbegrip voor de klachten van de vluchtelingen en veroorzaakte boosheid bij

de hulpverleners, waardoor hun motivatie om te helpen behoorlijk was afgenomen.

Tijdens onze vierdaagse training slaagden we ons er ondanks alle problemen in om duidelijker te maken wat er van iedereen verwacht werd. Het lukte de hulpverleners in de loop van de training hun eigen taken en rollen beter te begrijpen en beter samen te werken. Men deed een eerste stap in het bespreken en erkennen van persoonlijke problemen, achtergronden en beperkingen. Daarnaast werden ze zich bewuster van de noodzaak grenzen te stellen bij confrontatie met de eigen trauma's. Er werd een begin gemaakt met het gezamenlijk analyseren van problemen en met het zoeken naar oplossingen. Ook werd men zich bewust van de noodzaak niet te veel te 'idealiseren' en durfde men zich na de training kwetsbaarder op te stellen. Dat gaf ons goede hoop dat in de toekomst de lasten beter verdeeld zullen worden en dat de hulpverleners minder hoge eisen zullen stellen aan zichzelf, de collega's en de vluchtelingen.

Na afloop van de vierdaagse cursus hielden we een evaluatie onder de deelnemers. Daaruit bleek onder meer dat men zich veel beter realiseerde dat de vluchtelingen weliswaar 'gast' zijn maar dat zij niet altijd in staat zijn om zich ook 'als gast op te stellen en hun bagage volledig uit te pakken'. Daarnaast beseften de deelnemers beter dat ze zelf vaak getraumatiseerd zijn en tijd nodig hebben om aan hun eigen trauma's, verlies en rouw te werken. Maar er is nog veel te doen en een vervolgentraining in Nederland of ter plaatse staat dan ook zeker op het wensenlijstje van onze stichting. ←

'Te gast zijn betekent niet altijd dat je ook je bagage volledig kunt uitpakken'